

המפתח לפרנסה

הדרך להיות עשיר (בממון ובנפש)

בתוספת באורים נפלאים במעלת אברהם אבינו
וכבוד שרה אצל אברהם
פרשיות לך לך - חיי שרה.

הוצתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשע"ז

מחולק חינם לזיכוי הרבים
ניתן לתרום 5 ₪ להמשך ההפצה.
לפרטים: 052-7139520/2

תוכן הענינים

- א. המקור לעושר – כבוד האשה.....ג
- ב. הסבר הראיה מהפסוק.....ג
- ג. מדוע רוצה אברהם מתנות?.....ד
- ד. "יטב לי בעבורך ולא בגללך".....ה
- ה. מה נקרא לכבד?.....ה
- ו. טעם הדבר שהמכבד את אשתו מעשיר:.....ו
- ז. אברהם מתקן את חטא אדם הראשון.....ז
- ח. הברכה בזכות האשה.....ח
- ט. איה שרה אשתך – לשגר לה כוס של ברכה.....ח
- י. אדם נשוי ללא אשה - כיצד?.....ט
- יא. למה יש כל כך הרבה צרות בעולם?.....י
- יב. מעלת אברהם אבינו – כי אחד קראתיו.....י
- יג. הקדמת צרכי רעיתו – מעשה כבוד.....יא
- יד. מדוע נקרא שמה שרי?.....יא
- טו. הגדרת שלום בית.....יב
- טז. מאמר נפלא מר' חיים שמאלוביץ.....יג
- יז. אברהם נקרא רודף צדקה וחסד – בחסד שעם שרה.....יד
- יח. חסד של אברהם אבינו – הסבא מסלבודקא.....טו
- יט. החסד בבית הוא החסד הגדול ביותר.....טו
- כ. התורה מעידה שהחסד בבית הוא הגדול ביותר.....טז
- כא. השפע העצום שמגיע ע"י השלום.....טז
- כב. אברהם זוכה לתקן את העולם בחסד אם שרה.....יז
- כג. זוהר חלק ג דף נב/א.....יח
- כד. מה ניתן ללמוד מאברהם אבינו ושרה אמנו לענין שלום בית ?.....יט
- כה. המפתח לשלום בית – אנא בלי הערות.....כא
- כו. מקורות נוספים לכך שהפרנסה בזכות האשה.....כא

המפתח לפרנסה

א. המקור לעושר - כבוד האשה.

אברהם אבינו עמוד האמונה עמוד החסד, היה עני כמובא בחז"ל (בראשית יג,ג) שלא היה לו לשלם והיה לוֹוה, והנה פתאום נהפך הגלגל ואברהם נהיה עשיר גדול ככתוב בראשית פרק יב פסוק טז. וְלֹאֲבָרָם הִיטִיב בְּעִבּוּרָהּ וַיְהִי לוֹ צֹאן וּבָקָר וְחֲמֹרִים וְעֶבְדִּים וְשִׁפְחוֹת וְאֶתְנַת וְגִמְלִים, מדוע זכה אברהם אבינו להיות עשיר?

בבא מציעא דף נט/א אמר רבי חלבו לעולם יהא אדם זהיר בכבוד אשתו שאין ברכה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא בשביל אשתו שנאמר ולאברם הטיב בעבורה. והיינו דאמר להו רבא לבני מחוזא אוקירו לנשייכו (כבדו את נשותיכם) כי היכי דתתעתרו (תעשירו).

ב. הסבר הראיה מהפסוק.

יש להבין היכן כתוב בפסוק "ולאברם הטיב בעבורה" שהקב"ה נותן לאברהם בגלל שמכבד את אשתו, הרי פשוטו של מקרא הוא שפרעה נתן לאברם מתנות בגלל שרה? תשובה: הפסוק קשה שהיה צריך לכתוב ולאברם הטיב **פרעה** בעבורה (עיין רש"י שהוסיף כך) מכאן דרשו חז"ל ולאברהם הטיב מי שדרכו להטיב דהינו הקב"ה, ולמה הטיב? בעבורה – בגלל שבכסף זה יכבד אותה. (מהרש"א)

הבן יהוידע מסביר שדרשו זה בגלל שכתוב ויהי לו והיה צריך לכתוב ויתן לו מכאן שהפסוק הולך על הקב"ה. (עיין הערה 1 לשונו של הבן יהוידע ועוד רמזים נפלאים)

1. בניהו בן יהוידע על בבא מציעא דף נט/א. ובזה יובן מאמר אין הברכה מצויה בתוך ביתו של אדם, אלא **בשביל** אשתו, משום דהמזון והפרנסה באה מן הבינה, שהיא סוד ה"א ראשונה דשמו קדישא,

למדנו מכאן ב' דברים:

א. הברכה בבית שרויה בזכות האשה.

ב. כדי לזכות בברכה צריך הבעל לכבד את האשה (תנאי א' אינו מספיק).

ויש לעיין היכן מצאנו רמז שאברהם כיבד את אשתו כאן שזכה לפרנסה?

ג. מדוע רוצה אברהם מתנות?

הקשו המפרשים (מהר"ל ועוד) ואם תאמר ואברהם למה קבל מתנות, והלא כתיב (משלי טו, כז) "שונא מתנות יחיה", ועוד אברהם עצמו אמר "אם מחוט ועד שרוך נעל וגו'" (להלן יד, כג), ומה אם בדבר שטרח בו והציל אותם ומגיע לו בדין לא רצה ליקח כל שכן בדבר שלא טרח ולא מגיע לו ק"ו שלא יקח? ועוד שלא רק שמסכים לקחת אלא שמראש אומר לשרה תגידי אחותי כדי שיתנו לי מתנות כיצד יתכן כזאת התנהגות הפוכה?

עוד יש להקשות על הפסוק (לעיל יב, ג) אֶמְרִי נָא אֲחֹתִי אֶתְּ לְמַעַן יִיטֵב לִי בְעִבְרָה וְחִיָּתָה נִפְשִׁי בְּגִלְלָהּ: מסביר רש"י יטב לי יתנו לי מתנות. משל למה הדבר דומה לאדם שעלה למונית וביקש מהנהג: "אנא סע לאט, יש לי כלים שבירים, הם יכולים להישבר, וגם חבל מאוד שאמות". הרי הדברים תמוהים, הבקשה העיקרית והראשונה היא על החיים ואח"כ על הרכוש, והנה אברהם אבינו אומר תחילה למען ייטב לי שיתנו לי מתנות ורק אח"כ על חייו, מדוע?

מסופר על אחד מגדולי ישראל שהיה צריך להכנס לביהכ"נ והיה איתו רב נוסף, אמר הרב הנוסף אולי ניכנס דרך דלת צדדית כדי שלא כל יושבי ביהכ"נ יקומו בפנינו אמר לו אותו גדול בישראל אדרבה נכנס דרך הדלת הראשית, ואל תחשוב שאני רודף כבוד, אלא אשתי נמצאת עכשיו בעזרת נשים וכאשר כל הציבור יקום לכבודי הדבר יגרום לה קורת רוח עצומה ואינני רוצה למנוע את הדבר ממנה.

כך ממש אברהם אבינו כאשר מלך סדום רוצה לתת לו כסף אברהם מתנגד. שמא יאמר אני העשרתי את אברהם, אבל כאן אם ייקח את הכסף מפרעה שרה תאמר כל ימי חייה אני העשרתי את אברהם, ויגרם לה קורח רוח עצומה שכן בזכותה יש לאברהם כסף

שהיא אצל האשה, כי איש ואשה שזכו שם י"ה ביניהם, ועל זה מביא הכתוב דכתיב ולאברם הטיב בעבורה, קרי בה בעבור ה"א שבאשה שהיא סוד בינה, ואע"ג דפשטיה דקרא הטיב קאי על פרעה, מכל מקום מפרש על הקב"ה, מדלא כתיב ויתן לו צאן ובקר אלא כתיב ויהי לו:

וזהב, בשביל נחת לשרה מסכים אברהם לקחת את הרכוש, רואים אנו כמה כבוד נתן אברהם לשרה.

ד. ייטב לי בעבורך ולא בגללך.

וזה הפירוש בפסוק: אִמְרִי נָא אֶחָתִי אֶת לְמַעַן יִיטֵב לִי בְּעִבּוּרְךָ, מהו בעבורך? (ולא אמר בגללך כמו בהמשך) מצאנו מקום נוסף: אֶרֶוְכָה הָאֲדָמָה בְּעִבּוּרְךָ (לעיל ג, יז - הפעמים היחידות בתנ"ך שמופיעה המילה בעבורך) מהו בעבורך? בשבילך - כדי שלך יגיע צער לכן האדמה סובלת, כך גם כאן ייטב לי בעבורך - בשבילך, מה שיהיה טוב לי שיתנו לי מתנות זה בשבילך, כי תוכלי תמיד להתפאר אני העשרתי את אברהם.

לפי זה מתורץ נפלא מדוע הקדים אברהם ייטב לי ואח"כ וחיתה נפשי? שכן דרך ארץ הוא תחילה אמר את טובתה שיהיה עשיר בזכותה, ורק לאחר מכן אמר את טובתו שיישאר בחיים.

נתבונן ונראה כמה כבוד וגדולה נותן אברהם לשרה הרי נתאר לעצמנו אדם פשוט שהיה עומד במצב דומה, בגלל אשתו הוא נמצא בסכנה גדולה ומסתמא יהרגוהו, כיצד היה ניגש לאשתו? מסתמא היה אומר לה מעין נוסח כזה: "שימעי, כעת הנך במצב שאין לך ברירה - מוכרחה את להגיד אחותי כדי שלא תהיי שותפה וצד גורם למעשה רציחה של בעלך", נתבונן כיצד אמר אברהם אבינו "אמרי נא אחותי את" תעשי לי בבקשה טובה גדולה, דהינו המפתח של החיים והעושר בידך נצלי את ההזדמנות, ועוד מקדים את טובתה ושמתתה לפני הצלת חייו. זהו הכבוד הגדול שנהג אברהם באשתו (מובא בספר חיים של אושר להרב אייזנבלאט שליט"א)

לפי זה נוכל לתרץ קושיה נוספת מדוע ב ייטב לי כתוב בעבורך ולגבי חיתה נפשי כתוב בגללך?

אלא ש"ייטב לי" זה בשבילך (בעבורך) שתתפארי בכסף שניתן לאברהם, ו"חיתה נפשי" זה יהיה לי לטובתי בגללך.

ה. מה נקרא לכבוד?

למדנו מכאן מוסר השכל נפלא: מה נקרא לכבוד? לתת תחושה לאשתו - שכל השפע הטוב, כל הילדים הטובים המחונכים בעלי מידות טובות, כל הפרנסה ההצלחה שיש, כל מה שזוכה ללמוד בנחת ובשמחה הכל זה בזכותה.

ו. טעם הדבר שהמכבד את אשתו מעשיר:

כך התנהג ר"ע שאמר לתלמידיו שראו אשה עם בגדים פשוטים נדחפת לקבל את פניו ולא ידעו מי היא, אמר להם "שלי ושלכם שלה הוא", כל התורה שיש רק בזכותה. (גמ' כתובות סג.)

יתכן ובזכות שר"ע כיבד כל כך את אשתו זכה ונתעשר עושר רב, ומובא שהיו לו שולחנות של כסף וזהב, והיה עולה למיטתו בסולמות של זהב, בגמ' שם מובא שבאותו מעמד שכיבד את אשתו ואמר שלי ושלכם שלה הגיע חמיו התיר את נדרו ונתן לו חצי מרכושו. עוד מובא באבות דרבי נתן פרק ששי היתה אשתו (של ר"ע) יוצאה בקרדמין ובעיר של זהב אמרו לו תלמידיו רבי ביישתנו ממה שעשית לה, אמר להם הרבה צער נצטערה עמי בתורה. ובמקום אחר מובא "מעט הוא כבוד שאני עושה לה שהרבה צער נצטערה עמי בתורה".

יתכן מאוד שלא רק עושר גשמי זכה ר"ע, אלא בזכות שנתן כבוד לאשתו זכה וכל התורה כולה נמסרה על ידו לדורות הבאים.

ובאמת כך ממש אמרו חז"ל מדרש תהלים מזמור נט, זה שאמר הכתוב (משלי יח, כב) מצא אשה מצא טוב. אם אשה טובה היא, אין סוף לטובתה. הוי מצא אשה מצא טוב. את מוצא, עד שלא נבראת האשה, מה כתיב, (בראשית ב, יח) לא טוב היות האדם לבדו. משנבראה, מה כתיב, (שם א, לא) וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד. הוי, מצא טוב. כתב האבן עזרא (משלי פרק יח) מְצָא אִשָּׁה מְצָא טוֹב וְנִפְקַח רְצוֹן מֶה' - שהיא יבקש להיותם עזר כנגדו וימצא' (אולי כוונתו שהמתבונן כמה עזר כנגדו אשתו), הוא ימצא טוב, השם ימציאהו טובתו בעבור הדבקו במה שגזר עליו השם.

ו. טעם הדבר שהמכבד את אשתו מעשיר:

מידה כנגד מידה כשם שהוא מכבד את אשתו כך משמים מכבדים אותו ואין כבוד אלא כסף וזהב (ילקוט שמעוני בראשית ל, קל) שנאמר מאשר לאבינו עשה את כל הכבוד הזה. (עיין הערה 2).

מצאנו מקורות בגמרא שנהגת מידה כנגד מידה היא בעיקר בדרך שאדם מתנהג עם אשתו,

2. אפשר להוסיף לפי זה שאם הוא אוהב תורה יוכל לזכות בעבור שמכבד את אשתו להרבה תורה שהרי במשנה באבות (ו,ו) אמרו אין כבוד אלא תורה

גמרא (שבת דף סב/ב) שלושה דברים מביאין את האדם לידי עניות ואחד מהם שאשתו מקללתו בפניו אמר רבא על עסקי תכשיטיה והני מילי הוא דאית ליה ולא עביד (שיש לו כסף לקנות לה ולא נותן).

מסביר בשיטה לר"ן: הטעם שזה מביא לידי עניות: לפי שאינו מרחם על' שהיא תלויה בו והוא תלוי במי שאמר וה' העולם, לכן במדה שמדד שלא רחם על מי שתלויים בו כך לא ירחם הבורא עליו (וכמו שאמרו במסכת חולין דף פד/ב דרש רב עזריא ... מאי דכתיב טוב איש חונן ומלוה יכלכל דבריו במשפט לעולם יאכל אדם וישתה פחות ממה שיש לו וילבש ויתכסה במה שיש לו ויכבד אשתו ובניו יותר ממה שיש לו שהן תלויין בו והוא תלוי במי שאמר והיה העולם). למדנו מדבריו שכלפי אשתו יש יחס בשמים במיוחד כמו שאתה מודד כך מודדים לך, ואם לרעה כך ק"ו לטובה.

כמה נפלאים לפי זה דברי הרב וולבה בספרו לחתנים וז"ל: "אדם העוסק בגמילות חסדים עם המון אנשים מלוה ונותן מבקר חולים מנחם אבלים משמח חתן וכ"ו בודאי ישחק ליום אחרון בבא עת פקודתו כי זכויות רבות לו במעשה חסד, אבל ידע נאמנה כי בשמים בודקים איך התנהג עם אשתו, אם גם עימה גמל חסד כל ימיו אשריו וטוב לו. אך אם אותה הקניט והזניח בבית כעס והקפיד ללא רחמים, ללא חסד ונשיאה בעול, זה מכריע את דינו ולא יזכרו לו מאומה מכל חסדיו שעשה עם אחרים" עכ"ד. הדברים נפלאים לפי מה שלמדנו שעיקר הנהגת מידה כנגד מידה בשמים היא כפי מה שהתיחס לרעיתו, היות והאדם כלפי הבורא כאשה כלפי בעלה ודו"ק.

ז. אברהם מתקן את חטא אדם הראשון.

טעם נוסף לזה שהמכבד את אשתו מעשיר: אברהם אבינו מתקן את חטא אדם הראשון (מובא בלשם שירידתו למצרים היתה לתקן חטא אדם הראשון) אדם הראשון נתקלל ארורה אדמה בעבורך, בגלל שלא הכיר טובה לאשתו שאמר האשה אשר נתת עימדי, האשה אשמה בכל הצרות והחטאים, אברהם אבינו בדיוק להיפך מכיר טובה לאשתו שרה, ואומר שכל השפע הטוב שיש זה בזכות אשתו, בזה מתקן חטא אדם הראשון וזוכה לברכה מה' למען ייטב לי (הקב"ה) בעבורך.

פעמים מופיעה המילה בעבורך בתנ"ך ללמד בעבורך השני מתקן את הבעבורך הראשון. (עיין הערה 3)

3. ויש בזה עומק נוסף אדמה זה רומז על האשה, שהאיש בחינת שמים והאשה בחינת ארץ. (וזה

ח. הברכה בזכות האשה.

תורת חיים על בבא מציעא דף נט/א. "אין הברכה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא בשביל אשתו". וכי האי גונא איתא ביבמות השרוי בלא אשה שרוי בלא ברכה שנאמר להניח ברכה אל תוך ביתך.

הטעם נראה כמו שכתב הזוהר פרשת בראשית וזה לשונו תא חזי בזמנא דבר נש הוא בביתה עיקרא דביתהו בגין דשכינתא לא אתעדי מן ביתא בגין דביתהו (פירוש: בזמן שאדם בבית עיקר הבית אשתו בגלל שהשכינה לא עוזבת את הבית בגלל אשתו) רזא דמלה (טעם הדבר) אימא עלאה לא אשתכחא לגביה דכורה אלא בזמנא דאתקנת ביתא ואתחברו דכר ונוקבא כדין אימא עלאה אריקת ברכאן לברכה לון (אמא עליונה ה' הראשונה) דהינו ספירת הבינה לא באה אל הזכר רק שבביתו יש אחדות או"א אז היא מביאה להם ברכה לברך אותם).

כעין זה בתומר דבורה - פרק תשיעי - עוד זהירות הרבה צריך ליקח האדם לעצמו, לעשות שתהיה שכינה דבקה עמו ולא תפרד ממנו. והנה, האדם בעוד שלא נשא אשה פשיטא שאין עמו שכינה כלל, כי עיקר שכינה לאדם מצד הנקבה, והאדם עומד בין שתי הנקבות: נקבה תחתונה גשמית, שהיא נוטלת ממנו שאר כסות ועונה, והשכינה העומדת עליו לברכו בכולם שיתן ויחזור ויתן לאשת בריתו, כענין התפארת שהוא עומד בין שתי הנקבות: אימא עלאה, להשפיע לו כל הצורך, ואימא תתאה, לקבל ממנו שאר כסות ועונה, חסד, דין ורחמים כנודע, ולא תבוא אליו שכינה אם לא ידומה אל מציאות העליון. בקיצור: אם אדם נותן נותנים לו, אם הוא לא נותן לא נותנים לו. ועיקר הנתינה לאשה.

ט. איה שרה אשתך - לשיגר לה כוס של ברכה.

מוסיף התורת חיים: נראה דהיינו הא דאיתא במסכת ברכות "עשרה דברים נאמרו בכוס של ברכת המזון וחד מינייהו הא דמשגרו לאינשי ביתו במתנה ומפרש התם כי היכי דתתברך דביתהו" (ונפסק בשו"ע אורח חיים - סימן קפג סעיף ד ומשגרו לאשתו שתשתה ממנו) ואחז"ל איה שרה אשתך דלכך שאלו לשיגר לה כוס של ברכה. הטעם נראה דדוקא אשתו

הפירוש נוח איש האדמה-איש של האדמה) ולכן אדם הראשון שלא הכיר טובה האדמה נהיתה ארורה בשבילו, אברהם שמכיר טובה לאשתו זוכה שהאדמה מתברך בשבילו ככתוב בראשית פרק יב (ג) וַאֲבִרְכָה מִבְּרַכְיָךְ וּמִקְלָלְךָ אֶאֱזָר וְנִבְרַכְיָךְ בְּךָ (יקבלו ברכה בזכותך) פֶּלַח מְשֻׁפָּחֹת הָאֲדָמָה. בזה הבנו מדוע המכבד את אשתו מועשיר שכן כל הקללה של בזעת אפך תאכל לחם נגרמה בגלל שאדם לא כיבד את אשתו, אבל מי שלא מתנהג כאדם הראשון זוכה לברכת ה' היא תעשיר ולא יוסיף עצב בה.

של אדם מסוגלת לכוס של ברכה לפי שהמברך ברכת המזון על הכוס הוא מושך שפע ברכה העליונה מלמעלה למטה ומתברך כמו שהאריך בזוהר ריש פרשת עקב נמצא דכוס של ברכת המזון כוס ישועות הוא ומלא ברכה עליונה ועל ידו הברכה שרויה בביתו לכך נכון לשגרו במתנה לאשתו כדי שתתברך ממנו דכיון דהאשה עיקרא דביתא ואין הברכה מצויה בבית אלא בשבילה נמצא כשהיא שותה כוס של ברכה ומתברך הבית ממנה תוספת ברכה בשפע רב (באור: ברכה מגיעה רק עבור האשה לכן אם היא תתברך מהכוס ירד שפע ברכה מלמעלה ואז גם לאיש ירד) כדאשכחן בברכת כהנים דכתיב בהו ואני אברכם שהקב"ה מברך לכהנים תחילה ועל ידי כן נמשך הברכה בשפע מן הכהנים על ישראל וכתוב ואברכה מברכך שהוא יתברך מברך תחילה להמברך מהטעם שפירש:

(לפי דבריו מובן מדוע נפסק בשו"ע שצריך לתת לאשתו מכוס של ברכה, אין זה רק סגולה טובה, אלא בשביל שהכוס תהיה כוס של ברכה חיבים שיהיה ממנה ברכה לאשה).

י. אדם נשוי ללא אשה - כיצד?

אמרו רבותינו, כל מי שאין לו אשה, חסר חמשה דברים ממנו.

- ◆ חסר ברכה, שנאמר (שם, כח) ויברך אותם אלהים. אותו לא נאמר, אלא אותם (אלהים).
- ◆ חסר חיים, שנאמר (קהלת ט, ט) וראה חיים עם האשה אשר אהבת.
- ◆ חסר שמחה, שנאמר (משלי ה, יח) ושמח באשת נעוריו.
- ◆ חסר סיוע, שנאמר (בראשית ב, יח) אעשה לו עזר כנגדו.
- ◆ חסר טובה, שנאמר (משלי יח, כב) מצא אשה מצא טוב.

ודע דבר נפלא שמובא בספר בנין הבית (שיעור א): שהטייפלר אמר חידוש עצום שמה שאמרו מי שאין לו אשה חסר דברים הנ"ל אין הכוונה למי שלא נשוי, אלא בעיקר למי ששרוי בלא שלום בית - שזה נחשב כאין לו אשה! הוא חסר את כל הברכות הנ"ל.

ולפ"ז להיפך אם רואים אדם מצליח, שמח, שלום עם חבריו, מלא תורה, ברכה, צריך לדעת הכול בזכות האשה!

עוד כתב שם בספר: גמ' זו (שלמדת שבזכות השלום עם האשה זוכים לכל השפע) מחייבת התיחסות אחרת לכל עניין שלום הבית, לא מדובר כאן רק על הנושא הקטן שבעבורו חושבים שמוצדק להפר את שלום הבית, אלא על הפרק עומדת כאן כל הצלחתו של האדם בגשמיות וברוחניות, האם שייך לזלזל בזה?!

י.א. למה יש כל כך הרבה צרות בעולם?

לא צריך להיות בעל מידות טובות כדי להיות בעל טוב, צריך רק שכל ישר, השכל היישר מחייב שאדם שדואג לעצמו ורוצה באמת להצליח בחיים בכל תחום שהוא הוא תמיד יאיר פנים לאשתו ולעולם לא יעיר לה הערות, כל חייו תלויים בזה! כעת גם המידות הרעות של האדם יעזרו לו לשמור על שלום הבית.

י.א. למה יש כל כך הרבה צרות בעולם?

כתב בספר בגן השלום ששמע מכמה צדיקים שכל המכבד את אשתו כראוי מבטל ממנו ומבני ביתו ומכל עם ישראל, כל גזירות רעות, צרות, מחלות, מיתות משונות וכדומה רח"ל, **כי רוב רובן של הצרות שיש בעולם כגון תאונות דרכים פיגועים מחלות קשות ועוד, כולם באים מחמת צערן של נשות ישראל, שאין בעליהן מכבדים אותם, ודמעתם מצויה, וזה מעורר דין קשה בשמים, (בגמ' כתובות סב. מסופר על רב רחומי שציער את אשתו בשוגג ונענש שנפלה עליו קורה ומת).**

ומזה נלמד על פי הכלל שלימדונו חז"ל שמידה טובה מרובה שאם דמעה אחת של אשה מעוררת דין כזה בעולם, כמה ברכה כפולה ומכופלת מעורר חיך של אשה, ואושר של אשה, ומובן שכל בעל שיזכה לחיות עם אשתו בשלום, בודאי יבורך באין סוף ברכות, וכמו שכבר רמזו לנו חז"ל במה שאמרו כבדו נשותיכם, בשביל שתתעשרו, וכן אמרו הזהירו בכבוד נשותיכם שאין הברכה מצויה בביתו של אדם אלא בשביל כבוד אשתו, ובודאי לא היתה כוונתם של חז"ל לברכה גשמית ולעשר גשמי בלבד, אלא לכל הברכות וההשפעות שהטובות שיכולות להיות.

י.ב. מעלת אברהם אבינו - כי אחד קראתיו.

הנביא ישעיה מצווה על רודפי הצדק מבקשי ה' להביט וללמוד ממעלתם של אברהם ושרה שזכו להגיע לאחדות מלאה כמו שכתוב: ישעיה פרק נא פסוק א: "שִׁמְעוּ אֵלַי רֹדְפֵי צֶדֶק מִבְּקָשֵׁי יְדֹד הַבִּיטוּ אֶל צוּר חֲצִבְתְּם וְאֶל מַקְבַּת בּוֹר גִּקְרֹתֶם: הַבִּיטוּ אֶל אֲבֹרֶהֶם אֲבִיכֶם וְאֶל שָׁרָה תְּחוּלְלֶכֶם כִּי אֶחָד קָרָאתִי וְאֲבֹרֶהֶוּ: כִּי נָחֵם יְדֹד צִיּוֹן נָחֵם כָּל חֲרִבְתֶּיהָ וַיִּשֶׁם מִדְבָּרָהּ כְּעֵדֹן וְעֵרְבָתָהּ כְּגֹן יְדֹד שְׁשׁוֹן וְשִׁמְחָה יִמְצָא בָּהּ תוֹדָה וְקוֹל זִמְרָה: (עיין הערה 4)

4. נתקשו במפרשים בבאור הקשר בפסוקים שאחר שדיבר על אברהם ושרה עובר לבשורת הגאולה? ויש לומר: הביטו אל אברהם ושרה למה הם זכו לילד שממנו יקום כל עם ישראל, הביטו אל צור חצבתם, למה הוא זכה להיות הצור? על זה באה התשובה: כי אחד קראתיו - כאשר הם היו לאחד דהינו באחדות מלאה (מלשון והיו לבשר אחד) וזהו כאשר אחד קראתיו אז ואברכהו וארבהו. וכך

מהו כי אחד קראתיו? כתב המהר"ל (חדושי אגדות ח"ג עמוד פב) על הגמ' (ב"ב נח) שמספרת שראו את אברהם ושרה מאוחדים במערת המכפלה, "דע כי אברהם ושרה מתאחדים מצד עצמם יותר מכל איש ואשה בעולם, וזה שהכתוב אומר (ישעי' מ') הביטו אל אברהם אביכם ואל שרה תחוללכם כי אחד קראתיו, ועל שניהם הוא אומר כי אחד קראתיו, כי אברהם עם שרה הוא אחד" (כמו שכתוב בתורה ודבק באשתו והיו לבשר אחד).

יג. הקדמת צרכי רעיתו - מעשה כבוד.

מצאנו בהדיא שהדגישו באברהם שהיה מכבד את אשתו בפסוק: (פרק יב פסוק ח) וַיַּעֲתֶק מִנֶּשֶׁם הֶהָרָה מִקֶּדֶם לְבֵית אֶל וַיֵּט אֶהְלֶה בֵּית אֶל מִיָּם וכו'. רש"י: אהלו - אהלה כתיב בתחלה נטה את אהל אשתו ואח"כ את שלו. ב"ר:

שואל הגור אריה (מהר"ל): ואין לומר דילמא איפכא דבתחילה נטע אהלו? ויש לומר שהכתיב קודם לקרי, וכיון דכתיב "אהלה" וקרינן "אהלו", אם כן אהלה נטע תחילה. וטעמא דמילתא משום שצריך לכבד אשתו יותר מגופו, כדאמרין בפרק כיסוי הדם (חולין פד ע"ב).

אבל מדברי התוספות בפרק קמא דחגיגה משמע גבי "יראה יראה" (שמות כג, יז) דקודם יש לדרוש הקרי, אם כן הא דדרשינן כאן שקודם נטע אוהל לאשתו - דאם לא כן מאי בא לומר שנטע אוהל לאשתו, דדבר פשוט הוא שצריך אוהל לאשתו, אלא שאוהל אשתו נטע תחילה:

למדנו מכאן שלהקדים תמיד את צרכי רעייתו, נחשב מעשה כבוד שנכלל בציווי חז"ל מכבדה יותר מגופו.

יד. מדוע נקרא שמה שרי?

המהר"ל בגור אריה (עיין הערה 5) וכ"כ המלבים, כי לשרי קרו בבית אביה הון יסכה, רק שהתחתנה נשתנה שמה לשרי, ויש להבין מדוע בחר אברהם אבינו בשם שרי?

גם אתם מתי תזכו להגאל כאשר תהיו לאחד וזה ההמשך - כי נחם ה' ציון. כמארז"ל (בפסיקתא) אמר הקב"ה אתם גרמיתם לי שהחרבתי את ביתי ושרפתיו את היכלי ע"י שנאת חנם בקשו שלום (אחדות) ואתם נגאלים שנאמר שאלו שלום ירושלים. וזה פי' המפרשים חנם נמכרתם ר"ל בעון ש"ח נמכרתם ולא בכסף דהיינו מצות תגאלו אלא צריך לתקן חטא זה. (פלא יועץ)

5. {ברשית יא כט} וַיִּקַּח אַבְרָם וַנְּחֹר לָהֶם נָשִׁים שֵׁם אִשְׁתּוֹ אַבְרָם שָׂרִי וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ נְחֹר מְלֶכְהָ בֵּת הָרֶן אֲבִי מְלֶכְהָ וְאַבְי יִסְכָּה: אומר רש"י יסכה זו שרה ולמה נקרא שמה שרה שסוכה ברוח הקודש. כתב הגור אריה: קשיא דלמה קרא כאן על שם הנביאות, יותר היה לכתוב זה בפרשת וירא? דשם לא מצי

תשובה: אברהם אבינו רצה לכבד את אשתו לכן קרא לה שרי לשון שהיא שרה שלו והוא טפל לה, שכל מה שהיתה אומרת היה מקיים כמו שאמר לו הקב"ה כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה, נמצא שהיא כשר לו. (עיין כעין זה במלבי"ם בחת"ס ובתפרת יהונתן על בראשית יז, טו). (עיין הערה 6)

טו. הגדרת שלום בית.

יש החושבים שאם אין מריבה יש שלום בית. צריך לדעת כי שלום בית אין פירושו הסרת קטטה אלא שלום בית פירושו "אוהבה כגופו". וכתב הרב דוב קוק שליט"א (בספר ויצא

למטעי לומר דהיא אשה אחרת, ולכתוב 'כל אשר תאמר יסכה שמע בקולה'? אמנם דבר זה הוא נפלא מאד למבין, שהוא אשר אמרו חכמים ז"ל 'כל הנושא אשה לשם שמים כאילו ילדה', בפרק קמא דסוטה (ריש יב.), ולפיכך יש לאשה ב' בחינות, והם ב' לידות; האחד לאישה, ואחד לאביה. וכל אחד ואחד כאילו ילדה, אבל הוא מצד ב' בחינות; כי הבעל נותן לאשה מציאות שלם, כמו שהצורה נותן לחומר, ולפיכך הוי כאילו ילדה מי שנושא אשה לשם שמים. ולפיכך הא דכתיב "ואת שרה כלתו אשת אברהם בנו" כתב לה שם מיוחד, כי שם זה היה לשרה בשביל אברהם, כי לעולם היה שם שרי נמשך אחר שם אברהם, שכשהוסיף ה' לאברהם (להלן יז, ה) - הוסיף ה' לשרי (שם שם טו), ולפיכך שם שרי מופני אברהם, אבל שם "יסכה" לא היה לה מופני אברהם, שהרי אברהם היה טפל לשרה בנביאות (רש"י להלן כא, יב), ולפיכך מזכיר שם "יסכה" אצל אביה, והוא עניין נפלא למבין!

דף על הדף סוטה דף יב עמוד א' על פי זה ביאר ה"אמרי אמת" זצ"ל את הפסוק בפ' וישלח ששאל עשיו את יעקב וירא את הנשים ואת הילדים ויאמר מי אלה וגו' ויאמר הילדים אשר חנן הא' את עבדך. ולמה לא השיב לו על הנשים, רק על הילדים? אלא שכיון שהנושא אשה לשם שמים כאילו ילדה, הרי כשהשיב על הילדים הרי הנשים בכלל עכד"ק.

6. שמעתי לבאר דבר נפלא: ששרה שמעה שהמלאך אומר שיהיה לה ילד צחקה ואמרה כיצד אני בת תשעים שנה אלד, רואים מכאן שאברהם אבינו לא סיפר לה שה' אמר לו בציזיו לברית שיתן לה בן, שהרי אם היתה יודעת שה' כבר אמר לאברהם כך לא היתה צוחקת כלל, ויש לשאול מדוע באמת לא אמר לה וכי לא רצה לשמח את ליבה? ויתכן לומר שאברהם אבינו פחד ששרה תפגע קצת מדוע ה' מגלה דבר זה רק לאברהם ולה שהיא גדולה מאברהם בנבואה לא גילה, לכן חיכה אברהם אבינו עד שה' יגלה לשרה, וזה הפירוש שהיו שלושה מלאכים אחד לבשר את שרה, שכן שרה עדיין לא ידעה ובא המלאך לבשר לה, ראה כמה הקפיד אברהם על כבוד שרה. (עיין רמב"ן יח, טו) שהקשה כנ"ל ותיירץ אולי המתין עד שלוח השם אליה הבשורה ביום מחר, כי ידע כי לא יעשה ה' אלהים דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים (עמוס ג ז) ויתכן ודברינו כלולים קצת בדבריו)

יצחק לשוח): "ועל זה ידו כל הדווים שלכן היום כמעט ולא מצוי שלום בית, ואפילו אדם שעושה ועוזר הרבה בביתו וקונה לאשתו הרבה דברים ... כל זה לא נעשה מתוך אהבה! אהבה כגופו פירושו הוא עושה את הכול מתוך אהבה, ומי שיזכה לדבר כזה שלא מתוך אינטרס הוא בודאי צדיק גדול מאוד!"

מספר הרב דב קוק שליט"א (שם בספר): אברך צדיק שנפטר השנה וכנראה שהוא היה אחד מצדיקי הדור ר' יהושע אמזלג זצ"ל שמו, ציוה שלא יספידו אותו בשום שבח פרט לדבר אחד: שקיים "אוהבה כגופו ומכבדה יותר מגופו", ונראה תמוה שצדיק יתפאר בזה, התבוננתי וראיתי שאם הוא אמר כך, זהו דבר גדול ונפלא, וכל אחד יבדוק את עצמו ויראה שבאמת קשה מאוד.

סיפר לי יהודי יקר שכל פעם שהיה נוסע לרב דב קוק שליט"א היה הרב מבקש ממנו שיברך אותו, ששאל את הרב מה לברך את הרב היה אומר לו שיברך אותו שיהיה לו שלום בית, היהודי תמה מאוד זה מה שהרב צריך, והרב תמיד אמר לו תברך תברך, לפי ההגדרה הנ"ל של שלום בית ניתן קצת להבין את הדברים.

טז. מאמר נפלא מר' חיים שמאלוביץ.

בשיחות מוסר (מאמר ו' תשל"ב) מהגר"ח שמאלוביץ זצ"ל, הביא מאמר נפלא על מעלת השלום והאחדות שנילמדת מאברהם אבינו, והחשיבות של התורה לגבי עוד מעט תוספת אחדות.

כתיב הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את, וברש"י עד עכשיו לא הכיר בה מתוך צניעות שבשניהם, ועכשיו הכיר בה ע"י מעשה שראה בבואה שלה במים, לאחר עשרות בשנים שהיו אברהם ושרה ביחד איש ואשתו לא הכיר אברהם את מראה שרה, לא כבני אדם אלא כמלאכי השרת ממש, וגדולים ממלאכים, שהרי כשירדו מלאכי מרום לארץ נכשלו בבנות האדם ואילו אברהם ושרה חיו בעולם הזה כמלאכים.

ומאידך אנו מוצאים ששאלהו המלאכים איה שרה אשתך ואמרו חז"ל יודעים היו מלאכי השרת היכן היתה אלא להודיעו שצנועה היתה כדי לחבבה על בעלה, הרי שעם היותם ברום המעלה כמלאכי השרת ונוסף לכך זקנים באים בימים עדין היה צורך לחבבה על בעלה, והשתדלו המלאכים לעשות כן ולמדנו מכאן עד היכן עניין השלום מגיע.

וכן מצינו ששינה הקב"ה מפני השלום כשאמרה שרה ואדוני זקן, שינה הקב"ה ואמר לאברהם כי אמרה ואני זקנתי, ולמדו חז"ל מכאן שמותר לשנות מפני השלום, (והדברים מדהימים הרי חתמו של הקב"ה אמת, והקב"ה מסכים כביכול לשבור את חותמו)...מכל מקום כיון

שעלול הדבר לגרום פירוד כל שהוא שינה הקב"ה מפני השלום, ויש לנו ללמוד מכאן גודל החיוב של השכנת שלום (כאיש אחד בלב אחד) ולמנוע פירוד כל שהוא אף על הצד הרחוק ביותר.

באחת משיחותיו הדגיש רבי חיים שמאולביץ זצ"ל את הקפידה בדברים שבין אדם לחברו אפילו בדברים שנראים פעוטים. כסמך לכך הביא את דברי חז"ל שיוסף נקרא על שם "אסף אלוקים את חרפתי" כי כשאין לאשה בן אין לה במי לתלות את חסרונה, משיש לה בן תולה בו, מי שבר את הכלי, בנך. היתכן?! היתכן שזו ההרגשה שהרגישה רחל כלפי יעקב שעבד בשבילה י"ד שנים, האם יקפיד עליה על שבירת כלי עד כדי שביום גדול זה בו נפקדה אחרי עקרות רבת שני, היא רואה רק פרט זה?! אלא אמר רבי חיים, האבות והאמהות הקדושים ידעו מה זה בין אדם לחברו. ואם הוסרה אפשרות של קפידה כל שהיא בין רחל לבין יעקב, קפידה דקה שרק בורא עולם מכיר בה, מ"מ היא פוגמת בשלום וכעת גם זה נמנע, זוהי השמחה הגדולה!

יז. אברהם נקרא רודף צדקה וחסד - בחסד שעם שרה.

מדרש רבה בראשית פרשה נח פסקה ט

"ואחרי כן קבר אברהם הה"ד (משלי כא) רודף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד רודף צדקה זה אברהם שנאמר ושמרו דרך ה' לעשות צדקה, וחסד שגמל חסד לשרה, ימצא חיים ושני חיי אברהם מאת שנה ושבעים שנה וחמשה שנים צדקה וכבוד אמר רבי שמואל בר יצחק אמר לו הקב"ה אני אומנותי גומל חסדים תפסת אומנותי בוא ולבוש לבושי ואברהם זקן בא בימים".

מבאר המהר"ל (נתיבות עולם א - נתיב גמילות חסדים - פרק א): ופירוש דבר זה כי גומלי חסדים יש בהם הטוב כאשר הם עושים טוב לאחרים, ומפני כך ראוי להם החיים והזקנה, כי הטוב מסולק מן ההעדר שהוא רע וכאשר הוא מסולק מן ההעדר זוכה לזקנה שהוא הקיום בעולם הזה. וכל זה בשביל כי גמילות חסדים הוא טוב וכל דבר שהוא טוב יש לו קיום, כאשר הוא מסולק מן ההעדר שהוא רע והוא הפך הטוב:

דברי המדרש קשים מאוד, לא מצא המדרש במה לציין את החסד של אברהם אבינו רק בזה שקבר את שרה אשתו, הרי זה דבר שכל אדם פשוט עושה, ומה מעלה יש בזה לאברהם אבינו?

יח. חסד של אברהם אבינו – הסבא מסלבודקא.

הסבא מסלבודקא זצ"ל היה מרבה בשיחותיו להביא דברי חז"ל אלו בהם ישנה ידיעה מרעישת שכיולה לרומם את האדם ולנשאו, אנחנו מורגלים לחשוב שלעשות חסד הינו ללכת ולהיטיב עם הזולת, אבל האמת שכל הטבה שאדם עושה עם זולתו, ואפילו עם בני ביתו ואפילו עם עצמו, הם חסד והליכה בדרכיו של הקב"ה.

אברהם אבינו שהיה דבוק בקונו הגיע למדרגה זו, שכל מעשה חסד שעשה, כל הטבה שהיטיב התכוון לעשותה משום הליכה בדרכיו, להיטיב לצלם אלוקים, לכן כשקבר את שרה אשתו שלכאורה זה פעולה שכל בעל עושה ומחויב לעשות נחשב לו הדבר לחסד, כי עשה זאת בכוונה להיטיב לצלם אלוקים, אפילו את מעשיו שעשה לעצמו היה עושה משום מידת החסד.

הרי שבכל יום ויום אנו מקיימים מאות מעשי חסד והטבה, ועם קצת מחשבה, אדם יכול לרומם את עצמו, בזה שיהיה חדור בהכרה שכל פעם שהוא מברך את רעהו לשלום זו מצווה, וכן בכל פעולה של הטבה שעושה בבית, עבור אשתו וילדיו, הוא מקיים את הצווי של והלכת בדרכיו, מאידך כמה הפסד ואבדון כשאדם לא זוכר דבר זה ולא חושב עליו. (נתיבי חיים – שמות עמוד כ"ג)

לסיכום: הסבא מסלבודקא מת': שמעלת אברהם אבינו ע"ה שאפילו בפעולה טבעית שכל אדם עושה, לא עשה אותה מחמת טיבעו אלא עשה מחמת הרצון ללכת בדרכיו של ה' יתברך, להיטיב לזולת – לצלם אלוקים. נמצא שאם נשאל: האם יש מצוות חסד בכל מה שאדם עושה בבית? התשובה תהיה תלוי מה חשבת.

יט. החסד בבית הוא החסד הגדול ביותר.

בספר אור הצפון מאמר בנתיבות החסד (מובא בספר חובת האדם בעולמו חלק ח-כבוד עמוד 198) מביא מהסבא מסלבודקא תירוץ נוסף ויש בו מוסר השכל עצום.

וכך כתב: גם אם יתן האדם לזולתו את כל העולמות כולם, עדין אין כאן חסד גמור משום שהאדם המקבל סובל מזה שהוא נזקק לזולתו (כמו שאמרו חז"ל (ברכות ו:)) שמי שמקבל חסד מחבירו כאילו נידון באש ובמים) ככל שפחותה מידת הסבל של הנזקק לזולתו, הנתינה שלמה יותר, משום כך חסדים עם הקרובים הם שלמים יותר, היות והמקבל קרוב לנותן, וממילא מתבייש ממנו פחות, משום כך גמילות חסד עם אשתו של האדם היא החסד השלם ביותר, לכן דווקא על מעשה זה נקרא אברהם בתואר רודף צדקה וחסד,

כ. התורה מעידה שהחסד בבית הוא הגדול ביותר.

ובזה הוא תפס אומנתו של הקב"ה. (כנראה שבקבורה יש הכי פחות בושא למקבל, וכן אינו מצפה לקבל גמול ולכן זהו חסד של אמת, עוד יש להוסיף שבחסד בבית אין גאווה של אני עשיתי לכן זה חסד מושלם – עיין שם בחובת האדם בעולמו)

הוסיף בספר חובת האדם בעולמו: לפלא הדבר כי אם נשאל אנשים מיהו לדעתם בעל החסד הגדול בדורנו? ישיבו בוודאי שארגוני החסד הם בעלי החסד הגדולים אבל המדרש מחדש כי דווקא אדם המכבד את אשתו בצורה טובה, גדול מהחסד שעושה עם כולם. נראה להוסיף: בחסד בבית יש מעלה וחיסרון: מעלה שכן זהו החסד הגדול והטהור ביותר, מאידך חסד זה היות ונעשה כדבר טבעי אם לא חושבים בו לשם מצוות והלכת בדרכיו אין בו כמעט מצווה, היות והוא טבע הבריות.

כ. התורה מעידה שהחסד בבית הוא הגדול ביותר.

הגר"ח פידלנדר זצוק"ל (בחוברת וידעת כי שלום אהלך עמוד י"ד) מביא ראיה מהתורה שהחסד בבית הוא החסד הגדול ביותר שיכול האדם לעשות, שהנה כתבה התורה לא טוב היות האדם לבדו, ע"ש שהוכיח שפירוש הפסוק לא טוב - שאין האדם נקרא טוב דהינו מטיב לבריות (כמו שאמרו (קידושין מ). אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו, וכי יש צדיק טוב ויש צדיק שאינו טוב, אלא טוב לשמים וטוב לבריות זה צדיק טוב) כשהוא לבדו, רק כשנשוי ומטיב לרעיתו.

ודע שע"פ הקבלה פירוש המלים לא טוב הוא שאין דבר שבו אדם מטיב לבריה כולה כמו החסד עם רעיתו כמובא לקמן:

כא. השפע העצום שמיגיע ע"י השלום.

כתב בספר יסוד ושורש העבודה שער חמישי פרק ה: ובודאי ראוי לאדם לידע שיש בעולמות העליונים הקדושים, עולם אחד קדוש מאוד שנקרא שלום שמעולם זה באים כל ההשפעות לעולמות התחתונים, וכל מקום שנזכר בתורה הקדושה שלום, מרמז לעולם העליון הקדוש הזה, ולזה רמזו רז"ל (שבת י:): ששמו של הקב"ה שלום שנאמר (שופטים ו,כד) ויקרא לו ה' שלום... לכן אין בכל המצוות אשר יחויב האדם לרדוף אחריה כמו השלום שנאמר בקש שלום ורדפיהו, הנה לא פירט שום מצווה מהמצוות, רק בדרך כלל סור מרע ועשה טוב, גם לא נאמר בהם חיוב הרדיפה, אך לגודל מעלת השלום פרטה בפני עצמה,

ויחויב בו הרדיפה גם כן, כי כשאדם רודף אחר השלום בעולם הזה התחתון מעורר בזה עולם העליון הקדוש שנקרא שלום להשפיע בכל העולמות.

לכן בשביל שגורם לכל זה אפילו עובד ע"ז ר"ל מוחלין לו כמרז"ל (לא נמצא לשון זו בדיוק, רק דומה לזה קצת בב"ר לח) גדול השלום שאפילו כל ישראל עובדים ע"ז מוחלין להם שנאמר חבור עצבים אפרים הנח לו, מכל זה יתבונן האדם גודל מעלה זו.

בזה נזכה להבין מה שמצאנו שבשביל שלום בית עשה הקב"ה שני דברים שלא מצאנו על שום מצווה מהתורה: א.התיר למחוק את שמו שנכתב בקדושה, שזה קצת חילול שם שמים, שהיא העבירה החמורה ביותר, בשביל השלום בין איש לאשתו. ב. שבר את חותמו אמת ששינה בדיבורו למרות שיש בזה קצת שקר ששנוי לפני ה' עד מאוד ככתוב (תהלים קא) "דָּבַר שְׁקָרִים לֹא יִפְּחֹן לְנֶגֶד עֵינַי", ואמר לאברהם ששרה אמרה ואני זקנתי כדי שלא יגרם חסרון קל באהבה בין אברהם לשרה, משום שאין דבר שנותן להקב"ה אפשרות להתחבר ולהשפיע שפע טוב על עם ישראל כמו אהבה ושלום שיש בין איש לאשתו.

כב. אברהם זוכה לתקן את העולם בחסד אם שרה.

לעיל ראינו שע"פ הקבלה אין מקום בעולם בו האדם יכול להשפיע טוב על עם ישראל והעולם כולו כמו בחסד והכבוד שעושה בבית לשם שמים, וכן ראינו שהחסד הגדול ביותר של אברהם היה שקבר את שרה.

לפי זה נבין דבר נפלא: מייד לאחר קבורה שרה כתוב בתורה: פרק כד (א) וְאַבְרָהָם וְקָן בָּא בַּיָּמִים וַיִּדְּדוּ בֵּרֶךְ אֶת אַבְרָהָם כָּל וַאֲמָרוּ בְּגִמ' מסכת בבא בתרא דף טז/ב וה' ברך את אברהם בכל מאי בכל?...אחרים אומרים בת היתה לו לאברהם ובכול שמה.

מה שאלת הגמ' "מאי בכל"?

הנה חז"ל התקשו מה ענין של פסוק זה שה' ברך את אברהם בכל לקבורת שרה או לחיפוש זיווג ליצחק, רש"י מכוח זה פירש בכל בגמ' בן ומאחר שהיה לו בן היה צריך להשיאו אשה, וכמובן שהדברים קשים, לכך דרשו חז"ל מאי בכל? בת ויש להבין מדוע ראתה התורה לציין שהיה לו בת דווקא עכשיו לאחר קבורה שרה?

מבאר הרמב"ן: אחרים חדשו בפירוש הכתוב הזה ענין עמוק מאד ודרשו בזה סוד מסודות התורה, ואמרו כי "בכל" תרמוז על ענין גדול, והוא שיש להקב"ה מדה תקרא "כל", מפני שהיא יסוד הכל (הוא עולם השלום שניזכר לפני כן בדברי יסוד ושורש העבודה), ובה נאמר

(ישעיה מד כד) אנכי ה' עושה כל, והוא שנאמר (קהלת ה ח) ויתרון ארץ בכל הוא, **יאמר כי יתרון הארץ וטובה הגדולה השופע על כל באי עולם בעבור כי בכל היא** (שמידת כל משפיעה על הארץ, והתבונן האדם שכאשר הוא משתמש ביסוד בקדושה הוא משפיע על כל באי עולם).

ומדה אחרת תקרא בת נאצלת ממנה, ובה הוא מנהיג את הכל, והיא בית דינו של הקב"ה הנרמז במלת וה' בכל מקום (ב"ר נא ב), **והיא שנקראת כלה בספר שיר השירים**, בעבור שהיא כלולה מן הכל (והמשכיל יבין שכלה שלמטה כנגד כלה שלמעלה), והיא שחכמים מכנים שמה כנסת ישראל במקומות רבים בעבור שהיא כנוסת הכל והמדה הזאת היתה לאברהם כבת, **כי הוא איש החסד ויתנהג בזו**, ולכך אמרו אחרים כי אין הברכה הזאת שנתברך בכל רומזת על שהוליד בת משרה אשתו, או שלא הוליד, אבל היא רומזת ענין גדול שברך אותו במדה שהיא בתוך מדת הכל ולכן תקרא גם היא כל, כלשון כי שמי בקרבו (שמות כג כא) והנה הוא מבורך בשמים ובארץ, ולכך אמר בה' אלהי השמים ואלהי הארץ: (ע"ש עוד ברמב"ן דברים נפלאים)

שאלנו מדוע ניזכר דבר זה לאחר קבורת שרה? שכן לאחר שעשה אברהם אבינו חסד וכבוד עם שרה במשך שנים שזה החסד שמתקן את הבריאה יותר מהכול ובמיוחד שקברה כנ"ל תיקן את כל העולם כולו, ונתן לו הקב"ה את השליטה לשלוט בשפע של העולם כולו. והדברים נפלאים למתבונן!!!

כג. זוהר חלק ג דף נב/א

רבי אֶלְעָזָר הָהָא אָזִיל לְמַחְמֵי לְאַבּוֹי וְהָנָה עֲמִיָּה רַבִּי אֶבְרָהָם. אָמַר רַבִּי אֶבְרָהָם גִּימָא מְלִין דְּאוֹרִינְתָא וְנָזִיל. פִּתַּח רַבִּי אֶלְעָזָר וְאָמַר, (בראשית יב) אָמַרְי נָא אֲחֹתִי אֶתְּ לַמַּעַן יִיטַב לִי בַּעֲבוּרְךָ, הֵאֵי קָרָא קִשְׁיָא. וְכִי אֶבְרָהָם דָּאִיהוּ דְּחִיל חֲטָאָה, רְחִימוּ דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא (וכי אברהם שהוא ירא חטא ואוהבו של הקב"ה), הָנָה אָמַר הָכִי עַל אֲתַתִּיה, בְּגִין דְּיוֹטְבִין לִיה (היה אומר כך על אשתו בשביל שיטיבו לו לכן ימסור את אשתו בידי המצרים (עיין הערה 7)).

7. בספר ההכתב והקבלה כתב אם נפרש ייטיב לי בעבורך, שבסבתך ייטיבו עמדי, ואת תהי' סבה להשיגי מהם מוהר ומתן, תהיה התמיה הגדולה על אברהם אבינו אוהב ה' איך יסכים שאשתו הצדקת עם ערלים תשכב, עם התוחלת לקבל מתנות כשיבואו עליה ויחללוה והיא בעולת בעל והוא משבע מצות בני נח? ועוד איך יקדים אברהם הרווחת מוהר ומתן שהוא הטפל ויאהר בהצללת נפשו מן הסכנה שהוא העיקר?

ועוד יש להוסיף קושית כל המפרשים ואם תאמר ואברהם למה קבל מתנות, והלא כתיב (משלי טו, כז) "שונא מתנות יחיה", ועוד אברהם עצמו אמר "אם מחוט ועד שרוך נעל וגו'" (להלן יד, כג), ומה

אֶלָּא אַבְרָהָם, אָף עַל גַּב דְּהִנֵּה דְחִיל חֲסָאָהּ, לֹא סָמִיךְ עַל זְכוּתָא דִּילֵיהּ (אלא אברהם אף על פי שהיה ירא חטא לא היה סמך על זכות שלו), וְלֹא בָּעָא מִן קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאַפְקָא זְכוּתֵיהּ (ולא ביקש מהקב"ה להוציא ולגרוע מזכותו בשביל להציל את אשתו), אֶלָּא עַל זְכוּתָא דְאַתְתֵּיהּ (אלא סמך על זכות אשתו שלא ישלוט בה דבר רע, דִּינְוּוּחַ בְּגִינָה מְמוּנָא דְשָׂאָר עֲמִין (ועוד ירויח בגינה ממון של שאר העמים), דְּהָא מְמוּנָא בְּאַתְתֵּיהּ זְכִי לֵיהּ בַּר נָשׁ (כי האדם זוכה לממון בעבור אשתו), הִדָּא הוּא דְכְּתִיב, (משלי יט) בֵּית נְהוֹן נִחֲלַת אֲבוֹת וּמִינִי אִשָּׁה מִשְׁכָּלַת (פירושו: מֵאֵן דְּזָכִי בְּאִשָּׁה מִשְׁכָּלַת, זֹכֶה בְּכָלֵא (גם בבית והון). וְכְּתִיב, (משלי לא) בָּטַח בָּהּ לֵב בַּעֲלָהּ וְשָׁלַל לֹא יִחָסֵר (כאשר בעלה בוטח בה (מכבדה בלב - הערכה) אַז שָׁלַל לֹא יִחָסֵר):

וְאַבְרָהָם הָוָה אֲזִיל בְּגִינָה, לְמִיכָל שְׁלָלָא מִשָּׂאָר עֲמִין, וְסָמִיךְ עַל זְכוּתָא דִּילֵיהּ, דְּלֹא יִכְלוּן לְאַעְנֹשָׁא לֵיהּ, וְלִחְיִיקָא בָּהּ (ולצחק בה). וּבְגִינִי כֵּן לֹא דְחִיל מִדִּי לְמִימַר אַחוּתִי הִיא. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא דְחָמָא חַד מְלֶאכָא אֲזִיל קָמָה, וְאָמַר לֵיהּ לְאַבְרָהָם, לֹא תְּדַחַל מִנָּה, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא שְׂדֵר לִי, לְאַפְקָא לָהּ מְמוּנָא דְשָׂאָר עֲמִין, וְלִנְטָרָא לָהּ מִכָּלֵא. וְכִדִּין לֹא דְחִיל אַבְרָהָם מְאַתְתֵּיהּ, אֶלָּא מְנִיָּה, דְּלֹא חָמָא עֲמִיָּה מְלֶאכָא, אֶלָּא עֲמָה. אָמַר הָא הִיא מִתְנַטְרָא, וְאַנָּא לֹא נְטִירָנָא. וּבְגִינִי כֵּן אָמַר, אֲמַרִי נָא אַחוּתִי אַתְּ וְגו': (באור: הִיט וּלְאַבְרָהָם הִיט בְּרוּר שְׁלֹא יִקְרָא לְשֵׁרָה כְּלוּם לֹכֵן אָמַר לָהּ שְׁתֵּאמֹר אַחוּתִי בְּשִׁבִּיל שִׁיתֵּנוּ לִי מִתְנוּת וּבְשִׁבִּיל שְׁלֹא יִקְרָא לֹו כְּלוּם)

יִיטֵב לִי, יִיטִיבוּ לִי מְבָעִי לֵיהּ? (שהרי הכוונה למצרים), דְּכְּתִיב וְהָיָה כִּי יֵרָאוּ אוֹתָךְ הַמִּצְרִיִּים וְאָמְרוּ אֲשֶׁתוֹ זֹאת, וְעַל דָּא יִיטִיבוּ לִי (המצרים) מְבָעִי לֵיהּ. אֶלָּא יִיטֵב לִי, דָּא דְאַזִּיל קָמָן (השכינה). יִיטֵב לִי בְּהָא עֲלָמָא (בעוה"ז) קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּמְמוּנָא. וְחִיתָה נְפָשִׁי בְּהִיּוּא עֲלָמָא (בעוה"ב) בְּגִלְגֵּל, דְּלֹא תִסְטִי מִן אוֹרְחָא דְקִשְׁוֹט (שלא תסטי מדרך האמת), דָּאִי אֲזִכִּי בְּגִינָךְ בְּמְמוּנָא בְּהָא עֲלָמָא, וְתִסְטִי אֲנִתְּ בְּאוֹרְחָא, הָא מִיתָא זְמִינָא בְּהִיּוּא עֲלָמָא, אֶלָּא תִסְתָּמֹר, דְּתַחִי נְפָשִׁי בְּהִיּוּא עֲלָמָא בְּגִלְגֵּל: (שאם אזכּה בממון בעולם הזה, ואת תסטי מהדרך של התורה אני ימות בעולם הבא בגלל שלא התנהגת טוב לכן תשמרי נפשך)

כד. מה ניתן ללמוד מאברהם אבינו ושרה אמנו לענין שלום בית ?

פֶּרֶק יח פִּסְוֹק יב: וְתַצְחֵק שָׂרָה בְּקֶרְבָּהּ לֵאמֹר אַחֲרַי בְּלַתִּי הִיִּתְהַלִּי עֲדָנָה וְאֵדְנִי זָקֵן: (יג) וַיֹּאמֶר יִזְקֶךָ אֶל־אַבְרָהָם לָמָּה זֶה צָחָקָה שָׂרָה לֵאמֹר הֲאִי אֲמִנָּם אֵלֶּד וְאַנִּי זָקְנָתִי: (יד) הִיפְלֵא מִיִּזְקֹךָ דְּבָר לְמוּעַד אֲשׁוּב אֵלַיִךְ כִּפְתַּת חַיָּה וְלִשְׂרָה בִּן: (טו) וְתִכְחַשׁ שָׂרָה לֵאמֹר לֹא צָחָקְתִּי כִּי יִרְאָה וַיֹּאמֶר לֹא כִּי צָחָקְתִּי:

כד. מה ניתן ללמוד מאברהם אבינו ושרה אמנו לענין שלום בית?

כתוב כאן דבר מדהים שרה אמנו שהיתה יותר גדולה מאברהם בנבואה, שאברהם מוכיח אותה על שצחקה היא משקרת, הייתכן? הרי חותמו של הקב"ה אמת ואיך שיק לשקר? הרמב"ן כתב "והיא מפני יראתו של אברהם תכחש" איזה היתר יש לשקר מפני יראה מצדיק כאברהם? לשם מה התורה סיפרה לנו סיפור זה בגנות שרה, והרי אין מדרך התורה לדבר מגנות אנשי מעלה ללא תועלת, מה אנו יכולים ללמוד מכאן?

כתוב כאן יסוד עצום כפי שמבאר הרב שלום ארוש שליט"א בספרו הנפלא (ספר המלא הזכרות טובות לשלום בית אמייתי גן השלום מעמוד 29), שבזאת עולם ברא את האשה בצורה כזו שלא תהיה מסוגלת שבעלה יראה בה דברים רעים (מקור נפלא לכך עיין הערה 8), משום שכל חיותה מזה שבעלה מכבד אותה, וכאשר הוא מעיר לה זה סימן שהיא לא מושלמת בעיניו, ובשבילה לא להיות מושלמת זה שהיא לא כלום בעיניו, ההפך הגמור מהכבוד שהיא כל כך זקוקה לו, נמצא שלא היתה לשרה בחירה כי היראה שבעלה לא יעריך אותה שווה כמו מוות, ולכן שיקרה כדי שח"ו לא יקרה שאברהם יחשוב שהיא לא מושלמת, כמו שמוותר לשקר בשביל פיקוח נפש כך הרגישה שרה שבשבילה חוסר הערכה של אברהם חשוב כמוות, ומצאנו שחז"ל השוו את הבושה למוות שאמרו (ברכות דף מג עמוד ב) נוח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים, ורבינו יונה זצ"ל (שערי תשובה ח"ג אות קל"ט) נקט דהלבנת פנים הוא אבק רציחה ובכלל שפיכות דמים הוא. (עיין פירוש כעין זה באור החיים) (עיין הערה 9 לשם מה סיפר ה' לאברהם)

8. מסכת ראש השנה דף כג עמוד ב. אמר רבי יוחנן: מאי דכתיב המשל ופחד עמו עשה שלום במרומיו - מעולם לא ראתה חמה פגימתה של לבנה, ולא פגימתה של קשת. פגימתה של לבנה - דחלשה דעתה (וע"ז נאמר עושה שלום במרומיו). וכתב הריטב"א: מעולם לא ראתה חמה י"ל שבראה הבורא בדרך ההוא מפני הענין הזה, ולא למימרא שלא ידעו רז"ל טעם הדבר וטבעו כמו שבדין המחפין עליהם ועל חכמתם דברים אשר לא כן.

ידוע שהאיש הוא בחינת חמה והאשה בחינת לבנה (כמו שכתוב ברש"י בפרשת וישב בחלום יוסף) כמו שהלבנה לא מסוגלת שהחמה תראה את חסרונה, כך גם האשה לא מסוגלת שהאיש יראה את חסרונה, ואם רואה שלפחות לא יגיד ומה טוב שידון לכף זכות וע"י זה יזכה לעושה שלום במרומיו הוא יעשה שלום עלינו.

9. ואם תשאל אם כך מדוע סיפר הקב"ה לאברהם ששרה צחקה, הרי אסור להעיר לאשה? נוסף עוד שאלה: אם הקב"ה רוצה להוכיח את שרה שיאמר לה הרי היא גדולה מאברהם ברוח הקודש מדוע אמר לאברהם? התשובה היא: שהקב"ה אמר לאברהם למה צחקה שרה לא בשביל שיעיר לה, אלא

כה. המפתח לשלום בית - אנא בלי הערות.

המוסר ההשכל שלמדנו מכאן: אם שרה אמנו לא יכלה לסבול שבעלה יעיר לה, ק"ו אנחנו שעדיין לא בדרגת אברהם באהבת נשותינו, והאשה שלנו עדיין לא צדיקה יותר משרה, לא נעלה על דעתינו להעיר לאשה שום הערה, על כל דבר שבעולם שיהיה.

סיפר לי יהודי יקר שבכל יום שישי היה משתדל מאוד לכבד את אשתו כמו שכתוב בהלכה (מ"ב ר"פ, סק"ג) ובכל זאת תמיד היתה אשתו עצובה בסוף היום, ולא ידע טעמו של דבר, כמה שטורח לכבד ולכבד עדיין אשתו עצובה, יום אחד למדנו את היסוד שאסור להעיר לאשה בשום מקרה ואותו יהודי השתדל לקיים זאת, והנה ראה זה פלא השמחה חזרה לאשתו, אז הבין אותו יהודי שאמנם הוא השתדל מאוד לכבד אבל תמיד היה מעיר איזו הערה קטנה ובזה הרג נפשית את אשתו, ורק שזכה לטעום מחכמת התורה שמלמדת אותנו את חכמת הנפש זכה לשמחה בביתו.

כו. מקורות נוספים לכך שהפרנסה בזכות האשה.

היות והבאנו את הגמרא שמי שמכבד את אשתו מעשיר, וכסף הוא דבר נצרך, נאריך בסגולה זו.

1. חתם סופר בראשית פרק מד פסוק כח "ויצא האחד מאתי ואומר אך טרוף טורף". ע"ד הרמז מרמז מכיון שיצא האחדות והשלום נטרפה טרף מזונות של האדם דמחלוקת אחת דוחה מאה פרנסות, וזה ויצא האחד מאתי מכיון שיצא האחדות מבני בתי ואומר אך טרוף טורף מעתה נטרפה טרף מזונות. (טרף מלשון מזונות, כענין שכתוב (משלי ל, ח) הטריפני לחם חוקי, וכן (תהילים קי"א) טרף נתן ליראיו)

2. ספר בניהו בן יהוידע על בבא מציעא דף נט/א - ובזה מובן הטעם שהאשה נקראת לחם, לרמוז כי בעבורה תהיה השפעת הלחם שהיא כללות הסעודה שבבית, כי כל הסעודה נקראת בשם לחם, וכמ"ש [דניאל ה' א'] עבד לחם רב, וכן נמי מספר אשה עולה מספר ברכ"ה לח"ם עם הכולל:

3. החיד"א כתב בספרו פתח עינים: הגמ' אומרת שאיש ואשה שזכו שכינה ביניהם, השפע בא ע"י השכינה, ואין ברכה מצויה אלא בשביל האשה שהיא בחינת מלכות (הספירה השביעית הנקראת שכינה) והמלכות היא משפיעה את כל הברכות.

בשביל שאברהם יתבונן מדוע לא החדיר מספיק אמונה בבית עד ששרה לא היתה צוחקת (למה השמש לא האירה מספיק בירח), רק אברהם טעה וחשב שכוונת ה' שיוכיח את אשתו, אבל לא זה היתה כוונת ה'.

6. למבינים: אשה היא סוד כנסת ישראל שכל השפע בעולמות נוצר בשביל להשפיע לכנסת ישראל, כשם שלמעלה הכול יורד בשבילה כך למטה בעוה"ז הכול ירד בשביל האשה.

בפסוק פותח את ידיך כתב בספר עוד יוסף חי - פרשת ויגש בשם האר"י: באומרו פותח את ידיך יכוין לר"ת שם פא"י והוא מספר חיבור הוי"ה אדנ"י יאהדונה"י שבהם ב' יודי"ן וזהו ידיך אל תקרי ידיך אלא יודיך ע"כ. וזה סגולה לפרנסה (כן כתב בספר חמדת הימים), נבאר את הדברים כאשר מחברים את הקב"ה לכנס"י יש ברכה בעולם וזהו כוונת האר"י בפסוק שכאשר יש פא"י וחיבור היודים יש משביע לכל חי רצון. ואין חיבור קב"ה וכנס"י יותר משלום בית לשם שמים.

7. רע"ב על מסכת יומא פרק ב משנה ד. חדשים לקטורת - כך היו מכריזין בעזרה. כלומר מי שלא זכה בקטורת כל ימיו יבוא ויפיס. ולא היו מניחים למי שזכה בה פעם אחת לשנות בה, מפני שמעשרת, דכתיב (דברים לג) 'שימו קטורה באפך וגו' ברך ה' חילו - ולפי שכל כהן המקטיר קטורת היה מתעשר ומתברך בשבילה לפיכך לא היו מניחין לשנות בה אדם, כדי שיהיו הכל מתעשרים ומתברכים בה:

מדוע הקטורת מעשרת? מבואר בזוהר שקטורת לשון קשר הוא קושרת את הקב"ה לכנס"י ועל ידי זה יורד שפע לכנס", והמוריד את השפע מתברך, כך בדיוק מי שיש לו שלום בית לשם שמים הוא מקשר בזה את הקב"ה לכנס"י ולכן הוא מתברך (עיין ברקאנטי בראשית שחיבר את הדברים). יתכן וזה גם הסיבה שהיו מביאים את הקטורת ביחד עם הדלקת המנורה בבוקר ובערב שגם המנורה שיש בה שש נרות הפונים לשביעי מרמזים על הורדת השפע לכנסת ישראל שהיא הספירה השביעית.

8. זוהר חלק ג דף נב/א. דהא ממונא באתתיה זכי ליה בר נש, הדא הוא דכתיב, (משלי יט יד) בית והון נחלת אבות, ומיהו"ה אשה משכלת, מאן דזכי באשה משכלת, זוכה בכלא, וכתב (שם לא יא) בטח בה לב בעלה ושלל לא יחסר.

9. ודע שזהו גם סוד הפסוק אשה כי תזריע וילדה זכר ואמרו חז"ל אשה מזרעת תחילה יולדת זכר. באור שהאשה שמחה בבעלה היא מביאה זכר, זכר בגימטריא ברכה (ע' שפת אמת וזוהר).

10. דע כשם שהשבת לא ירד בה מן אבל היא מקור הברכה שממנה מתברכים כל הששה ימים ככתוב בתורה ויברך אלוקים את יום השביעי. וככל שמכבד את השבת כך זוכה לקבל ברכה יותר גדולה לכל הששה ימים כמו שכתב במשלי יעקב למגיד מדובנא פרשת נח בשם הזוהר וז"ל "על כן החוב עלינו עם בני ישראל שיהיה יום השבת כלול בכל הטוב

לשמים ביראת ה' כל היום. לענגו באכילה ושתיה. ועל ידי כך יושפע בהם ברכת ה' בכל ימי החול". כך בדיוק האשה שהיא מעין שבת (שבת אותיות בת, השבת כלה והאשה כלה, שבת יום שביעי והאשה האבר השביעי באדם וכנגד הספירה השביעית בעליונים, השבת מקודשת והאשה מקודשת) היא מקור הברכה ככל שנכבד אותה יותר כך יהיה שפע ברכה לנו יותר ודו"ק.

11. אשה ר"ת אשר שם הזהב, כלשון הפסוק: בראשית פרק ב וַנִּהְיֶה יִצְחָק מְעֵדָן לְהַשְׁקוֹת אֶת הָגֶן וּמִשֶּׁם יִפְרֹד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רְאִשִּׁים: שֵׁם הָאֶחָד פִּישׁוֹן הוּא הַסִּבָּב אֶת כָּל אֶרֶץ הַחַוִּילָה אֲשֶׁר שֵׁם הַזֶּהָב: וְזֶהָב הָאֶרֶץ הֵהוּא טוֹב שֶׁם הַבְּדֵלָח וְאָכָן הַשֶּׁהָם: ללמדך שבזכותה מגיע השפע (ספר אגרא דכלה (דפ"י) - דף מח/א).

12. א-ארור. ב-ברוך - ללמדך שאדם הוא אחד הוא ח"ו ארור כאשר הם שנים זה ברוך.

13. שפתי כהן על בראשית פרק יב פסוק יג - אמרו בגמרא (בבא מציעא נ"ט.) אוקירו לנשייכו כי היכי דתתעתרו, ואומר (איוב ל"ז, כ"ב) מצפון זהב יאתה מהאשה שלקחה מהצלע שהוא צפון והיא צפונה בבית זהב יאתה

